



*Кубрак Д.А.,  
аспірант кафедри теорії  
та історії держави і права,  
ВНЗ «Університет економіки  
та права «КРОК», м. Київ, Україна,  
e-mail: kubrakda@krok.edu.ua,  
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4865-9988>*

## **СИСТЕМА ГАРАНТІЙ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ПРО ЇХНЄ ВІДІБРАННЯ**

Примусове виконання рішень про відібрання дитини є однією з найбільш складних та важливих процедур у сфері захисту прав дитини. Це процес, який передбачає втручання державних органів та суду з метою захисту дитини від небезпечного або шкідливого середовища, в якому вона перебуває. Тому в ході здійснення останнього особливої актуальності набуває визначення та розкриття системи гарантій захисту прав дітей під час виконавчого провадження.

Взаємне задоволення дітей і батьків від спільного життя є фундаментальним елементом сімейного життя та суспільства загалом, а тому батьки і діти на законодавчому рівні мають законне право бути поруч один з одним. Разом з тим, у випадку, якщо відповідні інтереси дитини суперечать інтересам батьків, органи влади повинні встановити справедливий баланс між цими інтересами, і при встановленні такого балансу особлива увага повинна приділятися найкращому забезпеченню інтересів дитини.

Конвенція ООН про права дитини у ст.9 гарантує, що дитина не розлучається з батьками всупереч їх бажанню, за винятком випадків, коли компетентні органи визначають, що таке розлучення необхідне в якнайкращих інтересах дитини [1]. Серед підстав, коли застосування такого способу захисту прав дитини є необхідністю ст. 164 Сімейний кодекс України виділяє: ухилення батьками від виконання своїх обов'язків щодо виховання дитини та/або забезпечення здобуття нею повної загальної середньої освіти; жорстоке поводження з дитиною та експлуатація дитини, в тому числі примушування до жебракування.

При цьому з приписів ст.ст.167, 170 цього акту, що відібрання дітей не завжди супроводжується позбавленням батьківських прав, однак передусім має спрямованість на забезпечення для дитини умов, безпечних для її життя, здоров'я, морального виховання та емоційної підтримки [2].

Відібрання дитини як спосіб захисту прав та законних інтересів є дуже

специфічним, оскільки, в першу чергу, стосується захисту прав дитини. За загальним правилом, найкращі інтереси дитини вимагають збереження сімейних зв'язків дитини, за винятком випадків, коли сім'я виявляється особливо непридатною для життя та розвитку дитини. Лише у виняткових випадках слід розривати сімейні зв'язки і робити все можливе для збереження особистих стосунків та відновлення сім'ї.

Згідно з положеннями чинного національного законодавства, відібрання дитини може бути здійснене лише за рішенням суду. Про таке рішення мають право клопотати один із батьків, опікуни, піклувальники, сім'я дитини, медичні заклади, навчальний заклад або інший дитячий заклад, в якому перебуває дитина, орган опіки та піклування, і як виняток, сама дитина, яка досягла 14-річного віку, а також прокурор.

Слід відмітити, що процедура примусового виконання рішень про відібрання дитини передбачає ретельне дослідження ситуації та обставин, що призвели до необхідності втручання. Для цього залучаються фахівці з різних сфер, таких як соціальні працівники, психологи, медичні працівники та інші. Вони проводять обстеження та аналізують умови, в яких перебуває дитина, її фізичний та психологічний стан.

Після набрання рішенням законної сили розпочинається процес його виконання шляхом відібрання дитини, який деталізовано в ст. 64 Закону України «Про виконавче провадження». Так, примусове виконання рішення про відібрання дитини провадиться органами державної виконавчої служби в порядку, закріпленому вище вказаним актом, на підставі виконавчих листів, що видаються судами [3].

Під час виконання рішення про відібрання дитини державний виконавець має право проводити виконавчі дії тільки за участю особи, якій дитина передається на виховання. Також до процесу можуть бути залучені представники органів опіки і піклування для забезпечення належного захисту та догляду за дитиною.

У випадку необхідності, державний виконавець має право звернутися до суду з проханням про тимчасове розміщення дитини в дитячому або лікувальному закладі. Це може бути необхідно для забезпечення належного догляду та захисту дитини, особливо у випадках, коли особа, яка повинна доглядати за дитиною, не може забезпечити їй належні умови.

Якщо немає інформації про місце проживання боржника або дитини, державний виконавець може звернутися до суду з проханням про винесення рішення про пошук боржника або дитини. Пошук боржника або дитини здійснюють правоохоронні органи.

У випадку, якщо боржник умисно перешкоджає виконанню рішення про відібрання дитини, можуть бути застосовані заходи, передбачені законом. Це може включати штрафні санкції або інші заходи, спрямовані на забезпечення виконання рішення і захисту прав та інтересів дитини. У разі, якщо особа, яка

перешкоджає виконанню рішення, вчинила кримінальне правопорушення, державний виконавець складає акт про порушення і звертається до правоохоронних органів з поданням про притягнення її до кримінальної відповідальності згідно з законом.

Слід звернути увагу й на те, що процес виконання рішення про відібрання дитини повинен бути проведений з урахуванням її найкращих інтересів та забезпеченням належного захисту та догляду за нею. Державний виконавець має виконувати свої обов'язки з відповідальністю та дотримуватися всіх вимог закону для забезпечення належного виконання рішення й захисту прав та інтересів дитини. Зокрема, п. 8.5 Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 заборонено при виконанні рішення про відібрання дитини застосовувати до дитини заходи фізичного впливу [4].

На підставі наведеного, приходимо до висновку, що чинним національним законодавством закріплено цілісну систему гарантій захисту прав дітей під час виконання рішень про їхнє відібрання: спрямованість діяльності державного виконання на забезпечення найкращих інтересів дитини; обов'язкове залучення компетентних працівників та особи, якій дитина передається на виховання; вжиття заходів для розшуку дитини, протидії перешкоджанню виконання рішення, в тому числі із застосуванням юридичної відповідальності; заборона вжиття заходів фізичного впливу. Кожна із окреслених гарантій відіграє важливу роль для виконання рішень про відібрання дитини, й загалом для забезпечення належного рівня для фізичного та морального розвитку останньої. Разом з тим, для результативного захисту прав дітей під час виконавчого провадження, окреслені гарантії мають реалізовуватись державними виконавцями комплексно й на постійній основі.

#### ***Список використаних джерел:***

- 1. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text) (дата звернення: 06.09.2024).*
- 2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст.135.*
- 3. Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст. 542*
- 4. Інструкція з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року № 512/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text> (дата звернення: 06.09.2024).*